کتابِ جدیدِ فارسی

کلاسِ ششم

پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

تیار کردہ: پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

نظرِ ثانی شدہ قومی ریویو کمیٹی وفاقی وزارت تعلیم حکومت پاکستان

مصنفین ڈاکٹر آغا یمین (مرحوم)

میرزا ھادی علی بیگ (مرحوم)

ڈاکٹر خانم ممتاز غفور

سید منظور حسین شاہ

تجدید نظر : ڈاکٹر آفتاب اصغر

: ڈاکٹر خالدہ آفتاب

: خانم شگفتہ صابر

کمپوزنگ : بہ تعاون خانہ فرہنگ جمہوری اسلامی ایران-لاہور

ناشر: اویس بک سنٹر، لاہور۔ مطبع: الرحیم آرٹ پریس، لاہور

تاریخ اشاعت	ایڈیشن	طباعت	تعداد اشاعت	قیمت
اکتوبر 2016ء	اوّل	نہم	1000	38.00

فهرست

بخش اوّل

بخش دوم

بخشِ اوّل

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

به نام خداوند بخشنده مهربان

درسِ اوّل

اسمایِ اشاره

اِین ، آن ، اِینجا (اِین + جا) آنجا (آن + جا)

اِیـن مِیـز اسـت . اِیـن کـاغـذ اسـت. آن دوات اسـت. ایـن ورق اسـت. آن چِیسـت ؟ آن قَـلـم اسـت. کتـاب اِینجا است. دَوات آنجا است. اِین کِتاب نِیست. آن قلم است. این جا خوب است. آن جا خوب نیست. اِین دَرسِ اَوَل اَست.

فرهنگ

به نام خداوند بخشنده مهربان : مہربانی کرنے والے اور بخشش کرنے والے خدا کے نام سے (شروع کرتا رکرتی ہوں)

درس : سبق

اوّل : پہلا

جا : جگہ

این جا : یہ جگہ، اس جگہ

اینجا : یہاں

آن جا : وہ جگہ، اس جگہ

آنجا : وہ جگہ، اس جگہ، وہاں

است : ہے، ہوتا ہے۔

چه / چی : کیا ؟

نه : نہیں

چیست (چه + است) ؟ : کیا ہے؟

نیست (نه + است) : نہیں ہے

این : یہ

میز : میز

آن : وہ

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے:

یہ کتاب ہے۔ وہ کیا ہے؟ وہ قلم ہے۔ یہ کیا ہے؟ یہ دوات ہے۔ کتاب یہاں ہے۔ میز وہاں ہے۔ یہ قلم ہے۔ یہ قلم نہیں ہے۔ یہ جگہ اچھی نہیں ہے۔ یہ سبق آسان ہے۔

۲- خالی جگہ پُر کیجیے :

۱- این .... است ۔

۲- .... کتاب است۔

۳- آن دوات .... ۔

۴- این میز ....

درسِ دوم

مرکبِ اضافی

درسِ امروز اتاقِ درس میزِ تحریر زنگِ مدرسه

درسِ امروز آسان است۔ این اتاقِ درس است ۔آن صندلیِ آموزگار است ۔ این زنگِ مدرسه است۔ این مدادِ حامد است۔

فرهنگ

در : میں
زیر : نیچے
اَز : سے، کا، کے، کی
پیش : پاس، آگے، سامنے
بَا : ساتھ
کِیف : بستہ
مادر : ماں
چهارم : چوتھا

بَر : اوپر
کنار : پہلو میں، نزدیک، پاس
تا : تک
پس : پیچھے
مدادِ پاك كن : ربڑ
خود نويس : پین
گربه : بلی

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

بلی میز کے نیچے ہے۔ یہ کتاب خرم کی ہے۔ کتاب بستے میں ہے۔ میز ماسٹر صاحب کے سامنے ہے۔ کرسی میز کے پاس ہے۔ قلم کتاب پر ہے۔ میز پر ربڑ، دوات اور کتاب ہے۔ راولپنڈی سے کراچی تک راستہ دور ہے۔ احمد محمود کے ساتھ نہیں ہے۔

۲- خالی جگہ پر کیجیے :

۱- برمیز .... است۔ ۲- آموزگار در اتاق.......... است۔
۳- این درس .... است۔ ۴- کتاب بر .... است۔

۳- اوپر کے سبق میں حروفِ جار تلاش کیجیے۔

درسِ پنجم

	سوم شخص	دوم شخص	اوّل شخص
	غایب	حاضر	متکلم
مفرد: (واحد)	او	تو	من
جمع	ایشان/آنها	شما	ما
مفرد(واحد)	دهان او	بینی تو	چشم من
جمع	موی ایشان	گوش شما	زبان ما

این پرچمِ ما است۔ این بینی تو است۔ این گوشِ شما است۔ آن دهانِ او است۔ نامِ کشور ما پاکستان است۔

این چشمِ من است۔ این زبانِ تو است۔ آیا گوشِ شما کر است ؟ نخیر ، کر نیست۔ نه چشم ما کور است۔ نه زبان ما لال۔ مویِ ایشان سیاه است۔ لباسِ شما قشنگ و تمیز است۔ ایران همسایۂ ماست۔ درسِ امروز آسان است۔

زبانِ ما : *ہماری زبان*	چشمِ من : *میری آنکھ*
گوشِ شما : *آپ کا کان*	بینیِ تو : *تیری ناک*
مویِ ایشان : *ان کے بال*	دهانِ او : *اس کا منہ*

آیا : کیا	پرچم : جھنڈا
خیر : نہیں	لال : گونگا
تمیز : صاف	کور : اندھا
کر : بہرا	ما : ہم
من : میں	تو : تم
شما: آپ	او : وہ (ایک شخص)،اس
آنان/ایشان:وہ (سب اشخاص) انہوں،انہیں	قشنگ: خوبصورت
نخیر : جی نہیں	

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہ میرا ہاتھ ہے۔وہ آپ کی ناک ہے۔کیا آپ کا کان بہرا ہے؟ میری زبان گونگی نہیں ہے۔میرا کان بہرا نہیں ہے۔ہمارا لباس خوبصورت اور صاف ہے۔ایران پاکستان کا ہمسایہ ہے۔

۲-مندرجہ ذیل الفاظ سے فارسی جملے بنائیے :

مویِ ایشان ، پرچمِ ما ، کتابِ اکبر ، دواتِ تو ، آموزگارِ شما

درسِ ششم

اسمای مربوط به لباس (ضمیر متصل)

صیغه ها

سوم شخص	دوم شخص	اول شخص
غایب	حاضر	متکلم
مفرد: اش	ات	ام
جمع: شان	تان	مان

ضمیر متصل

مفرد:پیراهنش (پیراهن+ش)	کُتَت(کت + ت)	کلاهم(کلاه+ام)
جمع: کفششان(کفش+شان)	شلوار تان	دستارِمان

کلاهم سیاه است. دستارِمان سفید است. کتت قشنگ است. شلوارِ تان سیاه است. پیراهنش تمیز است. کفششان با دوام است. سیب در سبد است. کتابتان اینجا است. کتاب در دستش است. در دستش دوات است. پرچم مان سبز و سفید است. **پرچمِ ما با ستاره و ہلال است.** کشورمان پاکستان است. آموزگار مان مهربان است. لباستان قشنگ است.

فرهنگ

کلاهم : میری ٹوپی

دستارمان : ہماری پگڑی

کتت : تیرا کوٹ

شلوارِتان : آپ کی پتلون

پیراھنش : اس کی قمیض
ھلال : پہلی رات کا چاند
اول شخص : صیغہ متکلم
ام : میرا
مان : ہمارا
تان : آپ کا،تمہارا
شان : ان کا
سبد : ٹوکری

کفششان : ان کا جوتا
بادوام : پائدار
با : ساتھ
دوم شخص: صیغہ حاضر یا مخاطب
ات : تمہارا
سوم شخص : صیغہ غائب
اش : اُس کا
ششم : چھٹا

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے:

آپ کی ٹوپی آپ کے پاس ہے۔میری ٹوپی میرے سر پر ہے۔اس کا کوٹ سرخ ہے۔تیری پتلون سیاہ ہے۔ ہماری کتاب میز پر ہے۔ان کی دوات میز پر نہیں ہے۔ماسٹر صاحب کا لباس صاف ستھرا ہے۔

۲-اوپر کے سبق میں ضمیر متصل پہچان کر لکھیے۔

خوردن ، نوشیدن ، رفتن ، گفتن ، خواندن ، نوشتن ، دیدن ، خوابیدن ، برخاستن ، خوردن، گرفتن ، دادن ، آوردن ، صبحانه ، چاشت ، ناهار ،

شام ـ صبح۔ ظہر۔ عصر۔مغرب۔ شب

غذایِ صبح صبحانه است۔غذایِ پیش از ظہر چاشت است۔ غذایِ ظہر ناهار است۔ حالا وقتِ نمازِ عصر است۔ غذایِ شب شام است۔ راه برای رفتن است و منزل برای استراحت است۔ کتاب برای خواندن و کاغذ برایِ نوشتن است۔ گوش برای شنیدن و چشم برایِ دیدن است۔ شب برایِ خوابیدن و صبح برایِ برخاستن است۔ زود خوابیدن و زود بیدار شدن خوب است۔ نماز خواندن بر مسلمانان واجب است۔

اسمای پنج نماز این است:

نمازِ صبح　　نمازِ ظہر　　نمازِ عصر　　نمازِ مغرب　　نمازِ شب

خوردن : کھانا　　　　نوشیدن : پینا

رفتن : جانا　　　　گفتن : کہنا،بتانا

شنیدن : سُننا　　　　خواندن : پڑھنا

نوشتن : لکھنا　　　　دیدن : دیکھنا،ملنا

خوابیدن : سونا

خوردن: کھانا

صبحانه : ناشتہ

ناهار : دوپہر کا کھانا

شام : رات کا کھانا

کمک : مدد

وظیفه : فرض

گوش : کان

زود : جلدی

نمازِ ظهر : ظہر کی نماز

نمازِ عصر : عصر کی نماز-مغرب:شام

واجب : فرض

اوقات : وقت کی جمع

نمازِ صبح : صبح کی نماز

برخاستن : اٹھنا

روزه گرفتن : روزہ رکھنا

چاشت : وہ کھانا جو صبح کے ناشتے اور دوپہر کے درمیانی وقت میں کھایا جائے

کار : کام

شب : رات

راه : راستہ

منزل : مکان

استراحت : آرام

چشم : آنکھ

نمازِ شب : عشاء کی نماز

به : پر ، کو

نمازِ مغرب : مغرب کی نماز

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کتاب پڑھنے کے لیے ہے اور کاغذ لکھنے کے لیے۔ جلدی سونا اور جلدی اٹھنا اچھا ہے۔ کام کرنا خوش نصیبی کا

سبب ہے۔ روزہ رکھنا اور نماز پڑھنا ہم پر فرض ہے۔ کمزوروں کی مدد کرنا ہمارا فرض ہے۔ زکوۃ دینا اور حج کرنا مسلمانوں پر فرض ہے

درسِ هشتم

اعداد

یک ـ دو ـ سه ـ چهار ـ پنج ـ شش ـ هفت ـ هشت ـ نُه ـ دَه ـ

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠

در بشقاب یک انار و دو تا سیب است.

بر میز سه تا قلم و چهار تا کتاب است.

در یک دست پنج تا انگشت است.

روی میز شش تا مداد و هفت تا کتاب و هشت تا مداد پاك کن و نه تا قلم است.

در دو دست ده تا انگشت است.

در دستِ دهقان یک داس است. این دو تا توپ و سه تا بادبادك است. این چهار تا عروسک برایِ بازی است. در سبد شش تا انار و ده تا موز است.

فرهنگ

١- یک : ایک	٢- دو : دو	٣- سه: تین	٤- چهار: چار
٥- پنج :پانچ	٦- شش: چھ	٧- هفت: سات	٨-هشت: آٹھ
٩- نه: نو	١٠-ده: دس		

سَبَد :ٹوکری
بشقاب :پلیٹ
دست : ہاتھ
دهقان :زمیندار-کسان
توپ : گیند
بازی : کھیل
مداد : پنسل
هشتم :آٹھواں

عروسک : گڑیا
موز : کیلا
سیب :سیب
انگشت : انگلی
داس : درانتی
بادبادك :پتنگ،گڈی،کنکوا
برای : واسطے ، کے لیے
مداد پاك كن :ربڑ

تمرین

ا- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

یہاں دو قلم اور چار کتابیں ہیں۔ میز پر نور ربڑ اور آٹھ پنسلیں ہیں۔ اس ٹوکری میں کیا ہے؟ اس ٹوکری میں تین انار اور سات کیلے ہیں۔ ایک ہاتھ میں پانچ انگلیاں اور دو ہاتھوں میں دس انگلیاں ہوتی ہیں۔

۲- فارسی میں ایک سے دس تک گنتی حرفوں اور ہندسوں میں لکھیے۔

درسِ نہم

اعدادِ ترتیبی و روزهایِ هفته

یکم ، دوّم ، سوّم ، چہارم ، پنجم ، ششم ، هفتم ، هشتم ، نہم ، دهم

شنبه ۔ یکشنبه۔ دوشنبه۔ سه شنبه۔ چہار شنبه۔پنج شنبه۔جمعه یا آدینه

دوشنبه روزِ اوّل هفته است۔ روزِ دوّم هفته سه شنبه و روز سوم چہار شنبه و روز چہارم پنج شنبه و روزِ پنجم جمعه و روزِ ششم شنبه و روزِ آخر هفته یکشنبه است۔

در ایران روزِ جمعه ودر پاکستان روزِیک شنبه تعطیل است۔

ما مسلمان هستیم۔ خدایِ ما یکیست۔ پیغمبرِ ما یکیست و قرآن ما یکیست۔ دومین شاگرد اینجا است و ششمین شاگرد آنجا است۔ این اتاق کلاسِ ششم است۔

امروز درسِ نہم تمام است۔

فرهنگ

یکم،یکمین : پہلا،پہلی

دوم ، دومین : دوسرا،دوسری

سومؔ، سومین : تیسرا،تیسری

چہارم، چہارمین : چوتھا،چوتھی

پنجم، پنجمین : پانچواں،پانچویں

ششم، ششمین : چھٹا،چھٹی

هفتم، هفتمین : ساتواں،ساتویں

هشتم،هشتمین : آٹھواں،آٹھویں

نہم،نہمین : نواں،نویں

دهم،دهمین : دسواں،دسویں

شنبه : هفته

یک شنبه : اتوار

دوشنبه : پیر

سه شنبه : منگل

چہار شنبہ : بدھ	پنج شنبہ : جمعرات
آدینہ : جمعہ	اوّل : پہلا
تعطیل : چھٹی	پیغمبرؐ : رسولؐ
تمام : پورا، ختم	هفته : ہفتہ (سات دن کا ایک ہفتہ)

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہم مسلمان ہیں۔ ہمارا خدا ایک ہے۔ یہ چھٹی جماعت کا کمرا ہے۔ یہ کتاب تیسرے لڑکے کی ہے اور وہ ٹوپی پانچویں لڑکے کی۔ ساتویں جماعت کا کمرا وہ ہے، یہ نہیں، یہ چھٹی جماعت کا کمرا ہے۔ آج ہفتے کا دن ہے۔ اس کے ہاتھ میں دو کتابیں ہیں۔

۲-فارسی میں ہفتے کے سات دن لکھیں۔

۳-مندرجہ ذیل صیغوں کو جملوں میں استعمال کیجیے :

است ، اند ، ای ، اید ، ام ، ایم

درسِ دهم

اعداد و چهار فصل

یازده	دوازده	سیزده	چهارده	پانزده	شانزده
۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
هفده	هیجده	نوزده	بیست		
۱۷	۱۸	۱۹	۲۰		

یک سال چهار فصل دارد که ازین قرار است:

فصلِ بهار۔ فصلِ تابستان ۔ فصلِ پاییز۔ فصلِ زمستان۔ یک سال دوازده ماه دارد که ازین قرار است:

ژانویه ، فوریه ، مارس ، آوریل ، مه، ژوئن ، ژولای ، اوت ، سپتامبر ، اکتبر نوامبر ، دسامبر۔

اولین ماه ژانویه است و آخرین ماه دسامبر است۔ ژوئن ماه تابستان و آوریل ماه بهار است۔ اکتبر ماه پاییز و نوامبر ماهِ زمستان است۔

فرهنگ

یازده : گیارہ

دوازده : بارہ

سیزده : تیرہ

چهارده : چودہ

پانزده : پندرہ

شانزده : سولہ

هفده : سترہ

هیجده : اٹھارہ

نوزده : انیس

بیست : بیس

فصل : موسم

تابستان : گرمی

پاییز : خزاں

زمستان: جاڑا-سردی

ماه : مہینہ

ژانویه : جنوری

فوریه : فروری

مارس : مارچ

آوریل : اپریل

مه : مئی

ژوئن : جون

ژوئیه : جولائی

اوت : اگست

سپتامبر : ستمبر

اکتبر : اکتوبر

نوامبر : نومبر

دسامبر : دسمبر

تمرین

۱-فارسی میں بیس تک گنتی لکھ کر دکھایئے۔

۲-بارہ مہینوں اور چار موسموں کے نام لکھیے۔

درسِ یازدهم

ماضی مطلق

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
رفت	رفتند	رفتی	رفتید	رفتم	رفتیم
-	رفت+ند	رفت+ی	رفت+ید	رفت+م	رفت+یم
وہ گیا/وہ گئی	وہ گئے/وہ گئیں	تو گیا	تم گئے	میں گیا	ہم گئے

صیغہ مونث

من کتاب خواندم. مابه دبیرستان رفتیم. تو بر کاغذ نوشتی. من بر کاغذ نامه نوشتم. شما امروز قلم خریدید. ما امروز سه تا کتاب خریدیم. او از بازار سیب آورد. من از بازار سبزی آوردم. ایشان به فرودگاه رفتند. خدایتعالیٰ پاکستان را با کوشش های قائداعظم محمد علی جناح بوجود آورد. پاکستان در سال (هزار و نه صد وچهل و هفت میلادی) ۱۹۴۷م بوجود آمد. پاکستان تاریخ چهاردهم اوت بوجود آمد. ما سرودِ ملّی را باهم خواندیم.

فرهنگ

رفت:وہ گیا — نامه : خط

رفتی:تو گیا — رفتند: وہ گئے

رفتم : میں گیا | رفتیم : ہم گئے
خریدید: آپ نے خریدا یا مول لیا | به وجود آمدن: بنانا، پیدا کرنا
فرودگاه: ہوائی اڈا | به وجود آمد: پیدا ہوا، بنا
آورد : وہ لایا | باهم: مل کر
سرودِملّی: قومی ترانہ | یازدهم: گیارھواں
خواندیم: ہم نے پڑھا-گایا | اوت : اگست
میلادی : عیسوی

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہم بازار گئے۔تو نے سبق نہیں پڑھا؟اس نے مجھے کوئی خط نہیں لکھا۔آپ جلدی آئے۔تم گیند لائے۔ہم نے اکٹھے مل کر قومی ترانہ پڑھا۔وہ ہوائی اڈے گئے۔خرم نے کتاب پڑھی۔رفعت گڑیا سے کھیلی۔اسلم گیند سے کھیلا۔رفعت ہائی سکول گئی۔فاروق نے سبق پڑھا۔

۲-خالی جگہ پر کیجیے :

(ا) من کتاب ....   (ب) شما .... رفتید.
(ج) ما .... چهار تا کتاب خریدیم.   (د) تو .... آوردی.
(ه) ایشان .... خریدند.   (و) او دیروز .... رفت.

۳-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی مطلق کی گردان کیجیے :

آمدن ، گفتن ، رفتن ، دیدن ، خوردن

درسِ دوازدهم

تذکیر و تأنیث و اسمایِ خویشاوندان

پدر، مادر، بابا، مامان، مرد، زن، شوهر، برادر، خواهر، پسر، دختر، عمو، عمه
دائی، زنِ دائی، پدرِ زن، مادرِ زن، برادرِ زن، خواهرِ زن.

او بابا را دوست داشت یا مامان را؟ او هر دو را دوست داشت. ما خدمت به مادر و پدر کردیم. او برادر و خواهرش را دوست داشت. پسر و دخترِ من هر دو به دبیرستان رفتند. عموی من به اداره رفت. عمه ات از پیشاور آمد. او به خانه رفت. نشانی منزل او پیدا نشد. هر دو برادرِ زن و خواهرِ زن من به منزل خودشان رفتند. زن و شوهر هر دو به منزل رفتند. پدرِ زن و مادرِ زن ایشان پیر شدند.

فرهنگ

خویشاوندان: عزیز و رشتہ دار	مرد: مرد
زن: عورت بیوی	شوهر: خاوند
مادر: ماں	پدر: باپ
مامان: امی	بابا: ابو
خواهر: بہن	برادر: بھائی
دختر: بیٹی، لڑکی	پسر: بیٹا، لڑکا
عمّه: پھوپھی	عمو: چچا
دائی: ماموں	زنِ عمو: چچی

زنِ دائی :: مملانی

دوست داشتن :: پسند کرنا، دوست رکھنا

خود ایشان :: وہ خود

هستند :: وہ ہیں

منزل :: مکان

خانه :: گھر

نشانی :: پتا

به اداره :: دفتر کو، دفتر کی طرف

شدن :: ہونا، ہوجانا

تمرین

۱۔ مندرجہ ذیل مذکر کے مونث اور مونث کے مذکر بنائیے ::

برادر، عمه، پسر، ملاں، پدر، زنِ دائی، مادرِ زن، خواهرِ زن

۲۔ مندرجہ ذیل الفاظ سے فارسی جملے بنائیے ::

نشانی، اداره، زندگی کردن، منزل، خانه، پسر، جوان

درسِ سیزدهم

مفرد و جمع

گل غنچه، گل غنچه‌ها، درس، درسها، روز، روزها، کوه، کوهها، مرد، مردان، زن، زنان،

مسافر، مسافران، دوست، دوستان

کاغذ بر میز است۔ ما درسها را خواندیم۔ سهیل روزها کار کرد۔ ما کوه ها را دیدیم۔ این مسافرخانه براىِ زنان و آن براىِ مردان است۔ دوستان ما دوستانِ شما هستید۔ به مسافران کمک کردن کارِ ثواب است۔ ما به بچّه ها آب دادیم۔ خانمها توىِ اتاق رفتند۔ حضرت یوسف(ع) خوشگل بودند۔ ایشان گلستانِ سعدی را خواندند۔ حافظ شیرازی شاعر بود۔ ما پاکستانیان و ایرانیان برادر هستیم۔

فرهنگ

کوه : پہاڑ	توی : اندر
مسافرخانه : مسافرخانہ	سیزدهم : تیرھواں
خوشگل : خوب صورت، حَسین	کمک : مدد

تمرین

ا- فارسی میں ترجمہ کیجیے:

ہم نے بچوں کو پانی پلا دیا۔ عورتیں گھر گئیں۔ عرب، ایرانی اور ترک ہمارے بھائی ہیں۔ انھوں نے بازار سے کاغذ خریدے۔ کیا آپ نے پہاڑ دیکھے ؟ ہم نے اپنے سبق پڑھے۔ آپ کے دوست ہمارے دوست ہیں۔ آپ کے دشمن ہمارے دشمن ہیں۔

۲- مندرجہ ذیل جمع کے واحد اور واحد کے جمع بنائیے:

روزها ، زنان ، دوستان ، پاکستانی ، مسافر

درسِ چهاردهم

کلماتِ استفهام

چرا ؟ چگونه ؟ چقدر ؟ چطور ؟ چند ؟ که را ؟ کی ؟ کدام ؟ چیست ؟

اسمِ شما چیست ؟ اسمِ من انجم است۔ شما در کدام کلاس هستید ؟ من در کلاسِ ششم هستم۔

احوال شما چطور است ؟ خوب است بد نیست۔ تو کی آمدی ؟ من حالا آمدم۔ طاهر از بازار چند کتاب آورد ؟ او از بازار شش تا کتاب آورد۔ ایشان دیروز چرا به دبیرستان نه رفتند ؟ دیروز دبیرستان تعطیل بود۔ شما به کویته چگونه رفتید ؟ ما به کویته با هوا پیما رفتیم۔ شما فرودگاه را کی دیدید ؟ آن وقت که به راولپندی رفتیم ، فرودگاه را دیدیم۔ سیالکوت از لاهور چقدر دور است ؟ تقریباً صد و نه کیلو متراست۔ دبیرستان شما از فرودگاه چند کیلو متر است ؟ تقریباً ده کیلو متر ما بر اتو بوس سوار شده به منزل رفتیم۔ شما با چه وسیله به دبیرستان آمدید ؟ ما به دبیرستان با اتوبوس آمدیم و بعضی از ما با دو چرخه آمدند۔ تو کیفِ خود را به که دادی ؟ به دوستِ خودم دادم۔

فرهنگ

چرا : کیوں؟ کیوں نہیں

چگونه: کس طرح؟

چقدر : کتنا، کتنے، کتنی (بلحاظ مقدار)

چطور: کیسے؟

چند : کتنا، کتنے، کتنی (بلحاظ تعداد)

کی: کب؟

که را : کس کو ؟

کدام: کون سا؟

احوال : حال کی جمع

وسیله : ذریعہ

کیلومتر : کیلومیٹر

اتوبوس : بس

همین حالا : ابھی

هوا پیما : ہوائی جہاز

فرودگاه : ہوائی اڈا

دوچرخه : بائیسکل

چهاردهم : چودھواں

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے:

وہ سکول کب گئے؟ فیصل آباد سے سرگودھا کتنی دور ہے؟ تم نے اپنا بستہ کس کو دیا؟ ہم سائیکل پر سوار ہو کر ہائی سکول گئے۔ وہ بس میں سوار ہو کر گھر گئے۔ لاہور سے گجرات کتنے کلومیٹر ہے؟ تو نے یہ کتاب کتنے میں خریدی؟ ان میں سے تمہارا دوست کون ہے؟

۲- مندرجہ ذیل الفاظ کو فارسی جملوں میں استعمال کیجیے:

چقدر ، چگونه ، چطور ، به که ، کدام ، کی ، کجا ، چه ، چرا ، چند

درسِ پانزدهم

رفتن به دبیرستان (ماضی قریب)

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
شسته است	شسته اند	شسته ای	شسته اید	شسته ام	شسته ایم
اس نے دھویا ہے	انھوں نے دھویا ہے	تم نے دھویا ہے	آپ نے دھویا ہے	میں نے دھویا ہے	ہم نے دھویا ہے

فاطمه خواهرِ خُرّم است و خُرّم برادرِ فاطمه. فاطمه و خُرّم هر دو زود از خواب بیدار شده اند. آنها دست و صورتِ خود را با آب و صابون شسته اند.

هر یک از آنها مسواك داشته است و هر یک از آنها با حوله هم داشته است. خرم با مسواك دندانها را تمیز کرده است. فاطمه با حوله دست و صورت را خشک کرده است. اکنون وقتِ رفتن به دبیرستان است. مادر از فاطمه پرسید، آیا شما هر دو لباس پوشیده اید؟ فاطمه گفت : آری، پوشیده ایم. بعد پدر برایِ صبحانه هر دو را صدا کرد. حالا بعد از صرفِ صبحانه هر دو به دبیرستان رفته اند. بین راه فاطمه از خُرّم پرسید : آیا درس دیروز را خوانده ای ؟ خُرّم گفت : چرا ! خوانده ام. فاطمه برادر خود را آفرین گفت و هر دو به طرفِ دبیرستان راه افتادند.

فرهنگ

شستن : دھونا

مسواك : دانتوں کا برش

حوله : تولیا

چرا : کیوں نہیں

آری : ہاں
به راه افتادن : چل پڑنا
صورت : منہ، چہرہ
پوشیدن : پہننا، چھپانا
صدا کرد : پکارا، بلایا
پرسیدن : پوچھنا
آفرین گفتن : شاباش دینا

رسیدند : پہنچے
بیدار شدن : جاگنا
اکنون : اب
صرف : برتنا، یعنی کھانا
بین : درمیان
پانزدهم : پندرھواں

تمرین

ا-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کوثر نے اپنے ہاتھ صابن سے دھوئے ہیں۔فرخندہ نے تولیے سے ہاتھ خشک کیے ہیں۔ان میں سے ہر ایک کے پاس تولیا ہے۔طاہر نے برش سے اپنے دانت صاف کیے ہیں۔انھوں نے ناشتہ کیا ہے۔میں نے ابھی لباس نہیں پہنا ہے۔ہم ابھی نہیں گئے ہیں۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی قریب کی گردان کیجیے :

نوشیدن ، نوشتن ، شستن ، پوشیدن ، پرسیدن

درسِ شانزدهم

میزِ غذا (ماضی بعید)

صیغه‌ها

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
خورده بود	خورده بودند	خورده بودی	خورده بودید	خورده بودم	خورده بودیم
اس نے کھایا تھا	انہوں نے کھایا تھا	تو نے کھایا تھا	آپ نے کھایا تھا	میں نے کھایا تھا	ہم نے کھایا تھا

وقت ناهار بود. بابا و مامان هر دو کنارِ میزِ غذا خوری نشسته بودند. رخسانه و جاوید از دبیرستان برگشته بودند. هر دو لباس خودشان را عوض کردند بعد دست و صورتِ خود را با آب و صابون شستند و سرِ میزِ غذا خوری رسیدند. مامان از جاوید پرسید؟ آیا درسِ امروز را خوب خوانده بودی ؟ جاوید گفت : آری خوب درک کرده بودم. بابا از رخسانه پرسید؟ آیا تو دیروز به مادر کمک کرده بودی؟ رخسانه جواب داد، بلی ، من دیروز با مادر بشقابها و قاشقها را شسته بودم کارد و چنگال و فنجان و نعلبکی را هم تمیز کرده بودم. بابا به رخسانه آفرین گفت، بعداً رخسانه از بابا سوال کرد ، آیا شما ناهار خورده اید؟ بابا جواب داد ، نخیر ، ما منتظر شما بودیم. بعداً همه باهم ناهار خوردند. بعد از صرفِ ناهار رخسانه به مادر کمک کرد. او برایِ صرف چای قوری و شیردان و قنددان در سینی آورده بود. بعد از صرفِ چای همه استراحت کردند.

فرهنگ

میزِ غذا خوری : کھانے کی میز
درك کردن : سمجھنا
بلی : جی ہاں
بشقاب : پلیٹ
کارد : چھری
فنجان : پیالی
قوری : چائے دانی
قنددان : شکردان
تمیز کردن : صاف کرنا
نشستن : بیٹھنا

عوض کردن : بدلنا
آفرین گفتن : شاباش دینا
قاشق : چمچہ
چنگال : کھانے کا کانٹا
نعلبکی : پرچ ، طشتری
شیردان : دودھ دان
سینی : ٹرے، سینی
استراحت : آرام
برگشتن : پلٹنا ، واپس آنا

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ابّو نے پوچھا،رضیہ ! کیا تم نے امّی کی مدد کی تھی ؟رضیہ نے جواب دیا، کیوں نہیں،کل میں نے پلیٹیں، چمچے اور چھری کانٹے سب دھوئے تھے۔ابو نے رضیہ کو شاباش دی۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی بعید کی گردان کیجیے :

گفتن ، خواندن ، خندیدن

درسِ هفدهم

فضلو دهقان

(ماضی استمراری)

متکلم		حاضر		غایب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
می خوردیم	می خوردم	می خوردید	می خوردی	می خوردند	می خورد
می + خوردیم	می + خوردم	می + خوردید	می + خوردی	می + خوردند	می + خورد
ہم کھاتے تھے	میں کھاتا تھا	آپ کھاتے تھے	تو کھاتا تھا	وہ کھاتے تھے	وہ کھاتا تھا

فضلو دهقان جدی بود ـ هر روز زود بیدار می شد. اوّل نمازِ صبح می خواند بعد او به کشتزار خود می رفت. علاوه برگندم و برنج ، سبزیهای مثل سیبِ زمینی، بادنجان، گوجہ یِ فرنگی، هویج ، شلغم ، تربچه ، چقندر ، خیار و هندوانه و خربزه هم می کاشت. پسری جوان می داشت که میوه می فروخت مثل سیب ، اَنبه ، اَنار ، اَنگور، گلابی ، پرتقال و موز ـ وقتی به منزل می آمد پول نقد خود را خدمت پدر تقدیم می کرد. پدرش خوشحال می شد و برای پیشرفتِ او دعا می کرد.

زنِ فضلو هم زحمت می کشید. بامداد برمیخاست و بعد از نماز گزاردن دوغ و ماست و کره تهیه می کرد. غذا تهیه می کرد و برای فضلو به کشتزار می برد. زندگانیِ این دهقانان خیلی ساده بود و زندگانی ایشان خوش می گذشت.

فرهنگ

گوجهٔ فرنگی: ٹماٹر

تربچه : ولایتی چھوٹی سرخ مولی

خیار : کھیرا

سیب زمینی : آلو

پرتقال : مالٹا

تقدیم کردن : پیش کرنا

بامداد : صبح

ماست : دہی

دهقان : کسان

کاشتن : کاشت کرنا

پول نقد: نقدی

خوشحال : خوش

زحمت کشیدن : تکلیف اٹھانا

گزاردن : ادا کرنا

پختن : پکانا

خیلی : بہت

پختن : پکانا

همین : یہی

هویج : گاجر

موز : کیلا

بادنجان : بینگن

گلابی : ناشپاتی

برنج : چاول

کشتزار : کھیت

دوغ : لسی

کره : مکھن

هندوانه : تربوز

فروختن : بیچنا

خدمتِ پدر : باپ کی خدمت میں

پیشرفت : ترقی

گذشتن : گزرنا

جدی : مستعد، محنتی

تهیه کردن : تیار کرنا

بردن : لے جانا

هفدهم : سترھواں

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

وہ بازار میں مالٹے، کیلے اور آم بیچتا تھا۔ فضلو صبح سویرے اٹھتا تھا۔ وہ تمام دن اپنے کھیت میں رہتا تھا۔ اس کی بیوی صبح سویرے اٹھتی تھی۔ وہ اس کے لیے دہی، لسی، مکھن اور روٹی لے جایا کرتی تھی۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی استمراری کی گردان کیجیے :

گرفتن ، گفتن ، آمدن

درسِ هیجدهم

وسایلِ نقلیه

(ماضی شکیه یا احتمالی)

صیغه‌ها

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
گفت + ه + باشد	گفت + ه + باشند	گفت + ه + باشی	گفت + ه + باشید	گفت + ه + باشم	گفت + ه + باشیم
گفته باشد	گفته باشند	گفته باشی	گفته باشید	گفته باشم	گفته باشیم
اس نے کہا ہوگا	انہوں نے کہا ہوگا	تو نے کہا ہوگا	آپ نے کہا ہوگا	میں نے کہا ہوگا	ہم نے کہا ہوگا

شما این خبر از کجا شنیدید ؟ من از مردم شنیده بودم. ممکن است مردم این خبر از رادیو شنیده یا از روزنامه خوانده باشند. اکبر صبح زود از خواب بیدار شده باشد، دندانش را با مسواك و خمیردندان تمیز کرده باشد. سپس کفشِ خود را واکس زده باشد. او لباس تمیز پوشیده و برایِ استقبالِ دوستِ خود به فرودگاه رفته باشد. اکبر بینِ راه هیچ تاکسی نیافته باشد بدین جهت به فرودگاه سرِ وقت نرسیده باشد. درین مدت دوستِ اکبر از فرودگاه بیرون آمده باشد و با تاکسی منزلِ اکبر رسیده باشد.

حالا از یادم رفت. ممکن است من هم به منزلِ اکبر رفته باشم. با دوستانِ خود با او ملاقات کرده باشم. شاید تو هم رفته باشی. ممکن است که شما همان روز تلویزیون هم خریده باشید. بینِ راه شما هیچ درشکه یا رِکشا نیافته باشید. شما بالآخر با اتوبوس به منزل رسیده باشید. ایشان به ایستگاه بتاخیر رسیده باشند و قطار حرکت کرده باشد. ایشان پارسال به مری رفته باشند.

فرهنگ

رادیو : ریڈیو

خمیردندان : ٹوتھ پیسٹ

تاکسی : ٹیکسی

دُرُشکه : بگھی

اتوبوس : بس

حرکت کردن : چل پڑنا

روزنامه : اخبار

واکس زدن : پالش کرنا

تلویزیون : ٹیلی ویژن

قطار : ریل گاڑی

ایستگاه : اسٹیشن

ممکن است : ہوسکتا ہے

بدین جهت : اسی وجہ سے　　　همان روز : اُسی روز

وسائل نقلیه : ذرائع آمدورفت (ٹیکسی، رکشاوغیرہ)

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

اس نے اپنے جوتے کو پالش کیا ہوگا۔آپ ہوائی اڈے وقت پر پہنچے ہوں گے۔انھوں نے یہ خبر ریڈیو سے سنی ہوگی۔تم نے یہ خبر اخبار میں پڑھی ہوگی۔اس نے کپڑے پہنے ہوں گے اور پھر سکول گیا ہوگا۔آپ کو راستے میں کوئی ٹیکسی نہ ملی ہوگی۔آپ بس میں آئے ہوں گے۔

۲-مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی شکیہ کی گردان کیجیے :

شنیدن ، خوردن ، خریدن

درسِ نوزدهم

باغِ وحش

(ماضی شرطی و تمنّایی)

صیغه ها

غایب		حاضر		متکلم	
واحد	جمع	واحد	جمع	واحد	جمع
اگر می آمد	اگر می آمدند	اگر می آمدی	اگر می آمدید	اگر می آمدم	اگر می آمدیم
اگر وہ آتا	اگر وہ آتے	اگر تو آتا	اگر آپ آتے	اگر میں آتا	اگر ہم آتے

نوٹ: ماضی تمنّائی یا شرطی ماضی استمراری سے پہلے کاش یا اگر لگانے سے بنتی ہے۔ اور آج کل اس کے چھے صیغے ہوتے ہیں۔

آیا شما در لاهور باغِ وحش دیده اید؟ نخیر، هنوز ندیده ام. اگر شما به باغِ وحش می رفتید حیوانات عجیب و غریب و پرندگان و چرندگان رنگارنگ می دیدید.

اگر وارد باغِ وحش می شدید صدای غریدنِ شیر را می شنیدید و جلویِ خودتان می دیدید که طاؤس رنگین و قشنگ در حالِ رقص است و اگر یک کمی جلو. می رفتید جانورانِ آبی مثل قاز و اُردکهای خوشرنگ را نگاه می کردید. کاش که به طرف دیگر نگاه می کردید، حیوانات وحشی مثل شیر و پلنگ و خرس سیاه و سفید را می دیدید. شما بوزینه ها و میمونهایی را هم می دیدید و همین طور از دیدن پرندگان خوشنوا و خوشرنگ هم لذت می بردید. طوطیهایِ خوشنوا را هم می دیدید. اگر به طرفِ دیگر نگاه می کردید، می دیدید که بچه ها سوارِ فیلِ بزرگ اند.

فرهنگ

باغِ وحش : چڑیا گھر

نه خیر (نخیر) : جی نہیں

عجیب و غریب : نرالے اور انوکھے

چرندگان : چرنے والے جانور

رنگا رنگ : رنگ برنگ

جلو : سامنے، آگے

وحشی : جنگلی

بوزینه : بندر

اردك : ایک آبی پرندہ چُنیا یا مرغابی، چھوٹی بطخ

خرس : ریچھ

پلنگ : چیتا

فیل : ہاتھی

هنوز : ابھی تک

پرندگان : پرندے

وارد شدن : داخل ہونا

غریدن : دہاڑنا

درحال رقص : ناچتے ہوئے

همین طور : اسی طریقے سے

خوشنوا : سُریلی آواز والے

میمون : لنگور

نوزدهم : انیسواں

قاز : بڑی بطخ

طوطی : طوطا

طاؤس : مور

تمرین

ا- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

کیا آپ نے لاہور دیکھا ہے؟ اگر آپ لاہور جاتے تو چڑیا گھر دیکھتے۔ کاش وہ محنت کرتا اور امتحان میں کامیاب ہو جاتا۔ اگر آپ اسٹیشن وقت پر پہنچتے تو گاڑی پر سوار ہو جاتے۔ اگر ہم ہوائی اڈے جاتے تو اپنے

د) دوست کو خداحافظ کہتے۔

۴۔ مندرجہ ذیل مصادر سے ماضی تمنائی یا شرطیہ کی گردان کیجیے:

خوردن ، گفتن ، نوشتن

درسِ بیستم

اعادۀ فعلهای ماضی

خدای تعالی پاکستان را به کوشش هایِ قائداعظم محمد علی جناحؒ به وجود آورد. شاعرِ مشرق علامه اقبالؒ ما را پیامِ اتحادِ مسلمانان داده است. ما نماز خواندیم. او به دبیرستان رفته بود. شما باغ وحش گی دیده بودید ؟ من امروز از بازار کتابها خریدم. ایشان صبح به فرودگاه می رفتند. تو دیروز چه خوانده بودی ؟ من درسِ فارسی خوانده بودم. ممکن است ایشان دیروز به دبیرستان نرفته باشند. اگر تو زحمت می کشیدی در امتحان موفق می شدی. این نامه حالا به دستم رسید ، در اتاق کی آمده بود ؟ من به برادرِ خودم نامه نوشته ام. شما دیروز کجا می رفتید ؟ ما امروز درسِ حساب هم خواندیم. ریحانه به مادر کمک می کرد. اکبر هر صبح موهایِ خود را شانه می کرد. من دست و صورت خود را با آب و صابون شسته ام. بابا به اکبر آفرین گفت. مادر ریحانه را حتماً صدا کرده باشد و او را هم آفرین گفته باشد.

فرہنگ

اتحادِ مسلمانان : مسلمانوں کا اتحاد

ممکن است : ہوسکتا ہے

موفق شدن : کامیاب ہونا، پاس ہونا

زحمت کشیدن : تکلیف اٹھانا

شانہ کردن : کنگھی کرنا

حتماً : یقیناً، ضرور

فرودگاہ : ہوائی اڈا

اعادہ : دہرائی

تمرین

۱- فارسی میں ترجمہ کیجیے :

میں نے بازار سے کتابیں خریدیں۔ ہم نے آج حساب کا سبق بھی پڑھ لیا ہے۔ تو نے اسے کتنی کتابیں دی تھیں؟ آپ کل کہاں جا رہے تھے؟ جاوید کل ہوائی اڈے گیا ہوگا؟ اگر وہ محنت کرتے تو کامیاب ہو جاتے۔ کاش تو وہاں جاتا اور انعام پاتا۔

۲- اوپر کے سبق کا ہر جملہ پڑھیے اور بتائیے کہ اس میں کون سا فعل ماضی استعمال ہوا ہے ؟

===============

درسِ بیست و یکم

ما پاکستانی هستیم (فعل مضارع)

ما پاکستانی هستیم۔ باید خدمت میهنِ خود را وظیفهٔ خود بدانیم۔ هر پاکستانی باید یکدیگر محبت کند۔ دردِ دیگری را دردِ خود حِس کند۔ اگر جوان هستید ، به ضعیفان کمک کنید۔

تمام پاکستانیان باید بدون اختلاف مذهب و زبان یک جذبۂ انسان دوستی در خود پیدا کنند و یک دیگر را مثلِ برادرِ خود بدانند۔ باید در غم و شادمانی بایک دیگر شریک باشند۔ غم ایشان را غمِ خودشان و شادمانیِ ایشان را شادمانیِ خودشان تصور کنند۔

باید بفهمیم اوّل ما مسلمان هستیم سپس پاکستانی بعد پنجابی و سندی و سرحدی و بلوچی۔ ولی مقصود و منزلِ مایکیست۔ بدانیم که مقصودِ ما حفاظتِ اسلام و وظیفه ما خدمتِ میهن است۔ اگر گوییم که پاکستانی هستیم باید میهن خود را با دل و جان محبت کنیم و برایِ دفاع از میهن هیچ وقت از جان نثاری دریغ نکنیم۔

فرهنگ

میهن : وطن

حس کردن : محسوس کرنا

مثل : مانند

بدون اختلاف : بغیر اختلاف کے

شادمانی : خوشی

تصور کردن : خیال کرنا، جاننا

پیشرفت : ترقی　　　　بفہمیم : ہم سمجھیں

دفاع : حفاظت　　　　خودشان : ان کا اپنا

تمرین

۱-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

ہر پاکستانی ایک دوسرے سے محبت کرے۔ اگر تو شاگرد ہے تو چاہیے کہ محنت سے سبق یاد کرے۔ اگر آپ استاد ہیں تو چاہیے محنت سے پڑھائیں۔ اگر میں پاکستانی ہوں تو چاہیے کہ اپنے وطن کی حفاظت کروں اگر کوئی موقع آئے تو اس کے لیے جان نثاری سے بھی دریغ نہ کروں۔

۲-اوپر کے سبق میں سے تمام فعل مضارع تلاش کر کے لکھیے۔

بخشِ دوم

درسِ بیست و دوم

خدای یکتا

خدا یکتا است۔ خدا آسمان و ستارگان را آفرید۔ خدا شب و روز را به وجود آورد۔ خدا ما را به دنیا آورد۔ خدا برای ما کوه‌ها، درخت‌ها، آب و باد را آفرید۔ خلاصه، هر چیز را که می‌بینیم آن را خدا آفرید۔ خدا آفریدگار کُل جهان و جهانیان است۔

ما به خدای یکتا و آفریدگارِ کُلِّ جهان ایمان آوردیم۔ ما مسلمان هستیم۔ خدای ما یکتا است۔ خدا همه را آفرید۔ برای همین است که فقط او لایق پرستش است۔ کسی با او شریک نیست۔

فرهنگ

آفرید: اس نے پیدا کیا

کوه: پہاڑ

باد: ہوا

یکتاست (یکتا است): ایک ہے

آفریدگار: پیدا کرنے والا

پرستش: عبادت

به وجود آورد: وہ وجود میں لایا

کوه‌ها: جمع کوہ

خلاصه: مختصر یہ کہ

جهانیان: (جہانی کی جمع) جہان والے

همین: یہی

تمرین

۱-خدا کی تعریف میں صرف پانچ جملے فارسی میں لکھیے:

۲-مندرجہ ذیل الفاظ کو جملوں میں استعمال کیجیے۔

خدا ، آفریدگار ، یکتا ، شب و روز ، درختها

درسِ بیست و سوم

پیغمبرِ ما ﷺ

خدا برای راهنمایی جهانیان پیغمبران را فرستاد. اوّلین پیغمبر حضرت آدم علیه السلام است. آخرین پیغمبر محمد مصطفی صلی الله علیه واله وسلم است. ما مسلمان هستیم. ما ایمان داریم که بعد از محمد مصطفی صلی الله علیه واله وسلم هیچ پیغمبر دیگری نیست. خدا آخرین کتاب خود را به وسیلهٔ محمد مصطفی صلی الله علیه واله وسلم به اهلِ جهان فرستاد. آن کتاب قرآن است که دارایِ دینِ کامل است.

فرهنگ

راهنمایی : ہدایت

پیغمبر : رسول / پیام پہنچانے والا

به وسیله : وسیلے سے، ذریعے سے

دارا : حامل، رکھنے والا

فرستاد : اس نے بھیجا

قیامت : موت کے بعد اُٹھنا

دارایِ دینِ کامل : مکمل دین کا حامل

آخرِ زمان : آنحضرت کے اعلان نبوت سے قیامت تک کا زمانہ

صلی الله علیه وآله وسلم : اللہ تعالیٰ آپؐ پر اور آپؐ کی آل پر اپنی رحمت اور سلامتی نازل فرمائے

تمرین

۱-مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے:

خدا ایک ہے۔خدا نے دنیا میں پیغمبر بھیجے۔ہمارے پیغمبر محمد مصطفیٰؐ ہیں۔خدا نے ہدایت کے لیے قرآن بھیجا۔ ہمارا دین اسلام ہے۔

۲-خالی جگہ پر کریں:

(الف) ما بر .... ایمان داریم.

(ب) دین ما .... است.

(ج) پیغمبر ما .... است.

(د) ما ایمان داریم که .... یکیست.

درسِ بیست و چهارم

قرآن

زبور و تورات، انجیل و قرآن کتابهای مقدس اند. قرآن بر حضرت محمد ﷺ نازل شده است. آنحضرتؐ آخرین پیغمبر و قرآن آخرین کتابِ مقدس است. قرآن کتاب دینیِ ما مسلمانان است. دستورهای دینِ اسلام در قرآن آمده است. این دستورِ اساسی برایِ همه مسلمانانِ جهان است. مسلمانان سراسرِ جهان باید طبقِ با دستورهای قرآن زندگی کنند. قرآن آخرین کتاب خداست. ما به قرآن احترام می گذاریم و به دستور های قرآن عمل می کنیم.

(دکتر آفتاب اصغر)

فرهنگ

زبور : الہامی کتاب جو حضرت داؤد پر نازل ہوئی	تورات : حضرت موسیٰ پر اتری
انجیل : حضرت عیسیٰ پر نازل ہوئی	کتابهای مقدس : مقدس کتابیں
کتاب دینی : مذہبی کتاب	همه : سب طبق: مطابق
دستور اساسی : بنیادی آئین	دستورهای قرآن : قرآنی احکام
مسلمانان سراسرِ جهان : دنیا بھر کے مسلمان	دستورهای دین : دینی احکام
زندگی کنند : زندگی بسر کریں	احترام می گذاریم : ہم احترام کرتے ہیں۔

تمرین

ا-قرآن کے موضوع پر پانچ جملے فارسی میں لکھیے :

۲-مندرجہ ذیل تراکیب کو اپنے جملوں میں استعمال کیجیے :

کتابِ مقدس ، آخرین کتاب ، کتابِ دینی ، دستورِ اساسی ، مسلمانانِ جهان ، کتابِ خدا

۳-مندرجہ ذیل مرکب مصادر کے معانی لکھیے:

نازل شدن ، زندگی کردن ، احترام گذاشتن ، عمل کردن

درسِ بیست و پنجم

مدرسه (مکالمه)

فاروق : آها ! طاهر جان ، من با تو کاری دارم. حالت خوب است ؟

طاهر : حالم بدنیست ، با من چه کار داری.

فاروق : می خواهم درباره مدرسهٔ تان بپرسم که چطور است ؟

طاهر : آری ! قول داده بودم که دربارهٔ آن شرح می دهم. مدرسهٔ مانزدیک خانهٔ ماست و ساختمانِ آن خیلی قشنگ است.

فاروق : ساختمانش چند تا اتاق دارد ؟

طاهر : بیست تا اتاقِ درس دارد و سه تا اتاقِ برای اداره و یک تالار برای

پذیرائی است۔

فاروق : خوب ! مدرسه شما ساعت چند باز ، و ساعت چند بسته می شود ؟

طاهر : ساعت هفت صبح باز و ساعت یک بعد از ظہر بسته می شود۔

فاروق :خیلی متشکرم ، خدا حافظ -

طاهر : به سلامت , به امان خدا-

فرهنگ

آها : اوہو

حالت : تیرا حال

می خواهم : میں چاہتا ہوں

بپرسم : میں پوچھوں

آری : جی ہاں

شرح میدهم : میں تفصیل بیان کرتا ہوں

قول دادن : وعدہ کرنا

اتاق پذیرائی : ملاقات کا کمرا

ساعت چند : کتنے بجے، کس وقت

بسته می شود : بند ہوتا ہے

به امان خدا : خدا کی پناہ میں

طاهر جان : پیارے طاہر

حالم : میرا حال

دربارۂ مدرسه تان : تمھارے سکول کے متعلق

چه طور : کیسا

ساختمان : عمارت

تالار : ہال

باز می شود : کھلتا ہے

متشکرم : شکر گزار ہوں

به سلامت : خیر سے (جائیے)

پذیرائی : خاطر تواضع، مہمان نوازی

اداره : دفتر

تمرین

۱-خواستن، دادن، داشتن، شدن اور پرسیدن مصدر سے فعل حال کی گردان کیجیے۔

۲-جماعت میں دولڑکے فاروق اور طاہر بن کر فارسی میں یہ مکالمہ ادا کریں۔

درسِ بیست و ششم

بچه ها من پسرم (نظم)

بچه ها من پسرم
پسرم من پسرم
حرفها پدرم
نرود از نظرم
در دبستان همه را
محترم، می شمرم
از خوشی اخلاقی من
هست راضی پدرم

ای بچه ها من دخترم

ای بچه ها ، من دخترم
در خوش زبانی، نو برم
در خانه داری، ماهرم
مشغول کار مادرم
این چهرهٔ شادم گواه
شیرین، به مثل شکرم

(عباس یمینی شریف)

فرهنگ

حرفها پدرم : اپنے والد صاحب کی باتیں

درخوش زبانی : اچھی باتیں کرنا، اچھے الفاظ کہنا

ماهر : مشتاق، مشق رکھنے والی، خوب جاننے والی

شیرین به مثل شکرم : شکر کی طرح میٹھی ہوں

مشغول : مصروف، کام میں لگی ہوئی

نرود از نظرم : میں انھیں نظر انداز نہیں کرتا، میں بھولتا نہیں

محترم : احترام کے لائق، عزت کے قابل

نو برم : نیا پھل ہوں

چهرهٔ شادم : میرا ہنستا چہرہ

تمرین

۱- ان دونوں نظموں کا اردو میں ترجمہ لکھیے :

۲۔ لڑکے نظم ''بچه هامن پسرم'' اور ''لڑکیاں نظم''، ''ای بچه ها من دخترم'' زبانی یاد کریں۔

درسِ بیست و هفتم

احترام به استاد (مکالمه)

پدر : سهیل جان ، پسرم ، امروز از دبیرستان چرا دیر برگشتی ؟ من و مادرت نگران بودیم .

سهیل : بابا ، امروز در تالارِ دبیرستانِ ما جلسه بود . آقایِ مدیرِ دبیرستان دربارهٔ احترامِ استاد سخنرانی کرد.

پدر : البته ، احترامِ استاد لازم است.

انجم : بابا ، من هم همیشه به خانم معلم خودم احترام می گذارم .

پدر : بارك اللّٰه ، تو دختر خیلی خوبی هستی .

سهیل : بابا جان ، من هم که همیشه به آقای معلم احترام می گذارم.

پدر : خیلی خوب ، تو هم پسر خوبی هستی ، من تو را هم دوست دارم.

مادر : شما بچه های خوبی هستید ، ما منتظرِ شما بودیم حالا بفرمایید ناهار بخوریم .

سهیل و انجم : چشم ، ما هر دو حاضریم.

مادر : بارك اللّٰه ، زنده باشید

فرهنگ

نگران : فکرمند، پریشان — مدیرِ دبیرستان : ہائی سکول کا ہیڈ ماسٹر

دربارۂ احترام استاد : استاد کی عزت کرنے کے متعلق — سخنرانی کرد : تقریر کی

البته : یقیناً، بے شک، ضرور

احترام می گذارم : عزت کرتا ہوں

بفرمایید : آیئے

تمرین

۱۔ مکالے کا بامحاورہ اردو میں ترجمہ کیجیے۔

۲۔ مکالے کو فارسی میں زبانی یاد کیجیے۔

درسِ بیست و هشتم

میهنِ خویش را کنیم آباد

کودکان، این زمین و آب و هوا
این درختان که پر گل وزیباست
باغ و بستان و کوه و دشت همه
خانهٔ ما و آشیانهٔ ماست
دست در دست هم دهیم به مهر
میهن خویش را کنیم آباد
یار و غم خوار یکدگر با شیم
تا بما نیدم خرم و آزاد

فرهنگ

میهن خویش : اپنے وطن

کنیم آباد : ہم آباد کریں

کودکان : (جمع کودک) بچے، بچو

زمین : سرزمین

بستان : بوستان، پھولوں کا باغ　　　آشیانه : گھونسلا، نشیمن، گھر

به مهر : محبت، پیار　　　تا بمانیم : تا کہ ہم رہیں

خرم : خوش وخرم اور آزاد

پر گل و زیبا : پھولوں سے لدے ہوئے اور خوبصورت

یار و غم خوار یکدگر : ایک دوسرے کے مددگار اور ہمدرد

دست در دست هم دهیم : ایک دوسرے کے ہاتھوں میں ہاتھ دیں۔

۱-مندرجہ ذیل الفاظ کو اپنے جملوں میں استعمال کیجیے :

پر گل ، زیبا ، آشیانه ، میهمن ، غم خوار

۲-مندرجہ ذیل الفاظ کی جمع بنائیے :

کودك ، درخت ، باغ ، بستان

۳-اس نظم کو زبانی یاد کیجیے۔

درسِ بیست و نهم

باغ (مکالمه)

انجم: رفعت جان: دیروز ما به باغ که رفته بودیم، دیدی، چه گلهای قشنگ بود!

رفعت : چرا! خیلی قشنگ بود، ولی وقتی که گل سرخ چیدم خاری به دستم خلید.

انجم: وای ، آخر چرا به باغبان نگفتی که برایت گلها بچیند. من وقتی که وارد باغ شدم به باغبان گفتم و او برایم چند تا گل سرخ از شاخه هاچید.

رفعت: من هم می خواستم بگویم، ولی او مشغولِ کار بود و من عجله کردم.

انجم : چرا عجله کردی ؟ گل چینی هم فنی است. آدم باید کاری که بلد نیست نکند یا لااقل از دیگران یاد بگیرد.

رفعت: راست گفتی ، اگر من بلد بودم خاری به دستم فرونمی رفت.

انجم: باید در آینده مواظب باشی.

رفعت: خیلی خوب ، مواظب هستم.

فرهنگ

گلِ سرخ : گلاب

خاری : ایک کانٹا

خلید : چبھ گئی (گیا)

برایت : تیرے لیے

وقتی که : جس وقت

چیدم : میں نے چنا، میں نے توڑا

وای : افسوس

می خواستم : میں چاہتی تھی

بگویم : میں کہوں
عجله : جلدی

آدم : آدمی،انسان
باید : چاہیے

بلد : واقف
لااقل : کم ازکم،کم سے کم

مواظب باشی : تم محتاط رہنا
یاد بگیر : سیکھ لے

چرا : کیوں نہیں،ہاں ہاں

تمرین

۱-مکالمہ ''باغ'' کا بامحاورہ اُردو ترجمہ کیجیے۔

۲-جماعت کی دولڑکیاں انجم اور رفعت بن کر فارسی میں یہ مکالمہ ادا کریں۔

درسِ سی ام

کشورِ ما

کشورِ ما پاکستان است. ما پاکستانی هستیم. این کشور به کوشش های قائداعظم محمد علی جناح به تاریخ ۱٤ اوت سال ۱۹٤۷م (هزار و نه صد و چهل و هفت میلادی) به وجود آمده است. پاکستان دارای چهار استان است. پنجاب ، سند ، سرحد ، بلوچستان. کشور پاکستان شهر ها و روستاهای بسیار دارد. لاهور ، کراچی ، راولپندی ، اسلام آباد ، کویته ، فیصل آباد ، پیشاور ، حیدر آباد و ملتان شهرهای

بزرگ پاکستان است. پایتختِ پاکستان اسلام آباد است.
کشور ما زیباست. ایران همسایهٔ ماست. کراچی بندر معروف کشور ماست. و بندر دیگر گوادر هم داریم. بعضی از مردم در شهرها ، و بعضی از آنها در روستاها ، زندگی می کنند، مردم پاکستان در هر جا که هستند پاکستانی هستند.
ما کشور خود را دوست داریم.

کشور : ملک
اُستان : صوبہ
بسیار : بہت زیادہ
زیبا : خوبصورت
بندر : بندرگاہ
پایتخت : دارالحکومت

زندگی خوردن : زندگی بسر کرنا، رہنا
روستا : دیہات
دوست داشتن : پسند کرنا، محبت کرنا
م : میلادی کا مخفف ہے، عیسوی
١٤ : 14

ا- فارسی میں ترجمہ کیجیے :
ہمارا ملک پاکستان ہے۔ قائداعظم محمد علی جناح کی کوشش سے پاکستان بنا۔ پاکستان میں بہت سے شہر اور دیہات ہیں۔ بعض لوگ شہروں میں زندگی بسر کرتے ہیں اور بعض دیہات میں۔ ہم پاکستانی ہیں۔ پاکستان کے چار صوبے ہیں۔ پاکستان کے مشہور شہر کوئٹہ، کراچی، حیدر آباد، لاہور، اسلام آباد، راولپنڈی اور پشاور ہیں۔ اسلام آباد پاکستان کا دارالحکومت ہے۔

۲- نامکمل جملوں کو مکمل کیجیے:

(الف) پاکستان .... است۔ (ب) ما .... هستیم۔

(ج) ایران .... کشور ما است۔ (د) شهرهای بزرگ پاکستان .... اند۔

5- پاکستان به کوشش های قائداعظم محمد علی جناح ....

دین ما اسلام و پیغمبر ما حضرت محمدﷺ است۔ اسلام بهترین دین است۔ خدا را شکر که ما مسلمانیم۔ ما پیروانِ حضرت محمدﷺ هستیم که آخرین پیغمبر خدا بودند۔ آنحضرتؐ ما را راهنمائی فرمودند تا کارهای خوب انجام بدهیم و خوش بخت شویم۔ بهترین چیز ها دانش است و خدا دانایان را دوست دارد و قرآن سرچشمه دانش و حکمت است۔ این کتابِ مقدس بر آنحضرتؐ نازل شد۔ پیروانِ دین اسلام باید طبقِ دستوراتِ قرآن و فرمودات آنحضرتؐ زندگی کنند۔

(ڈاکٹر آفتاب اصغر)

بهترین : سب سے اچھا
خدا را شکر : خدا کا شکر
پیروان : جمع پیرو، پیروکار
انجام بدهیم : ہم انجام دیں

خوشبخت شویم : ہم خوش نصیب بنیں
دستورات : جمع دستور، احکام
زندگی کنند : زندگی گزاریں
دوست دارد : پسند کرتا ہے۔

سرچشمۂ دانش : علم کا سرچشمہ
فرمودات : جمع فرمودہ ، احکام
دانایان : جمع دانا ، جاننے والا

تمرین

۱-واحد سے جمع اور جمع سے واحد بنایئے :

دین ، پیغمبر ، دانایان ، پیروان ، کتاب ، دستورات ، مسلمانان ، فرمودات

۲-مندرجہ ذیل الفاظ کے متضاد الفاظ لکھیے :

اسلام ، بہترین ، آخرین ، دانش ، دانا

۳-خالی جگہ پر کیجیے :

(ا) اسلام .... است۔ (ب) ما پیروان .... هستیم۔

(ج) قرآن سرچشمه دانش و .... است۔

(د) خدا .... دوست دارد۔

(ه) ما باید مطابق با .... آنحضرت زندگی کنیم۔

درسِ سی و دوم

کتاب

من یار مهربانم — دانا و خوش بیانم
گویم ، سخن فراوان — با آنکه ، بی زبانم
هر مشکلی که داری — مشکل گشای آنم
پندت دهم ، فراوان — من ، یار پند دانم
من دوستی هنر مند — با سود ، بی زیانم

فرهنگ

یار : مددگار ، دوست
خوش بیان : اچھی طرح بیان کرنے والا
سخن : بات
فراوان : بہت ، بکثرت
با آن که : اس کے باوجود
مشکل گشا : مشکل کوحل کرنے والا
پندت : تجھے نصیحت کرتا رکرتی ہوں
پنددانم : نصیحت جاننے والا ہوں
با سود : نفع پہنچانے والامفید
بی زیان : بےضرر

تمرین

1-فارسی میں ترجمہ کیجیے :

میں ایک اچھی کتاب ہوں۔ میں ایک مہربان دوست ہوں۔ مشکل کوحل کرنے والی ہوں۔ میں ہنرمند دوست ہوں۔ میں تیری بہترین ساتھی ہوں۔

2-اوپر کی نظم کوزبانی یاد کیجیے۔

خدا همهٔ آفریدگان را آزاد آفریده است. جملهٔ پرندگان، چرندگان، درندگان وغیره آزادانـد ولـی مسئلـه انسانـها با حیوانات دیگر یک کمی فرق دارد. انسان هم آزاد است و هم پای بند. هیچ انسانی حق ندارد که انسانـها را غلام بسازد. زیرا خدا هر انسان را آزاد آفریده است. البته هر انسان پای بند قوانین و مقررات است. مسلمانان باید طبقِ دستورات و فرمودات حضرت محمدؐ زندگی کنند. زمانی بود که یک کشور بیگانه مردم کشور ما را غلام ساخته بود. قائداعظم ما را روز چهاردهم اوت ۱۹٤۷ (هزار و نه صد و چهل و هفت میلادی) از غلامی انگلیسیها نجات داد و ما را آزاد ساخت تا ما در پاکستان آزاد و طبقِ مقررات اسلام زندگی کنیم.

ما باید خدا را شکر کنیم و قدر نعمتِ آزادی را بشناسیم.

(ڈاکٹر آفتاب اصغر)

همهٔ آفریدگان : تمام مخلوقات	آفریده است : اس نے پیدا کیا ہے
پای بند : پابند	یک کمی فرق دارد : تھوڑا سا فرق رکھتا ہے
حق ندارد : حق نہیں رکھتا ہے	قوانین و مقررات : قواعد وضوابط
دستورات : احکام	فرمودات : فرامین، احکام

کشور بیگانه : غیرملک　　طبقِ مقرراتِ اسلام : اسلامی قوانین کے مطابق

غلامی انگلیسها : انگریزوں کی غلامی　　ما باید : ہمیں چاہیے

زندگی کنیم : ہم زندگی گزاریں　　خدا را شکر کنیم : خدا کا شکر ادا کریں۔

قدر نعمت آزادی را بشناسیم : نعمت آزادی کی قدر جانیں

تمرین

۱-مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے :

تمام مخلوقات کو خدا نے پیدا کیا ہے۔ خدا نے سب انسانوں کو آزاد پیدا کیا ہے۔ انسان قواعد وضوابط کا پابند ہے۔ خدا کا شکر ہے کہ آج ہم آزاد ہیں۔ ہمیں اپنی آزادی کی قدر کرنی چاہیے۔

۲-مندرجہ ذیل سوالات کے فارسی میں جواب دیجیے :

۱- اسم کشور شما چیست ؟

۲- آیا انسان حق دارد که انسانهای دیگر را غلام بسازد ؟

۳- پاکستان کی آزاد شد ؟

۴- چه کسی ما را از غلامی انگلیسها نجات داد ؟

۵- قائداعظم چرا ما را آزاد ساخت ؟

درسِ سی و چهارم

ساعتهای شبانه روز

شبانه روز بیست و چهار ساعت است. این بیست و چهار ساعت باید طوری قسمت کنیم که هم به کارهای خود برسیم و هم تندرست و سلامت بمانیم. بیست و چهار ساعت را باید سه قسمت کرد. یک قسمت برای کارکردن یک قسمت برای استراحت کردن و یک قسمت برای غذا خوردن و تفریح، ورزش و شست و شو نمودن.

خوابِ اطفال نباید کمتر از هشت ساعت باشد. هما ن طور که خواب وخوراك برای هر کس لازم است، تفریح، ورزش و شست و شو هم براي انسان ضروری است.

فرهنگ

شبانه روز : دن رات

بمانیم : ہم رہیں

قسمت : حصّہ

اطفال : بچے (طفل کی جمع)

شست و شو : نہانا دھونا

لازم : ضروری

همان طور که : جس طرح کہ

هم به کارهای خود برسیم : اپنے کام بھی کر سکیں

باید طوری قسمت کنیم : ہمیں اس طرح تقسیم کرنا چاہیے

تمرین

۱-دوسرے پیرے کا ترجمہ کیجیے۔

۲-مندرجہ ذیل جملوں کا ترجمہ فارسی میں کیجیے :

دن رات کے چوبیس گھنٹے ہوتے ہیں۔ چوبیس گھنٹوں کو تین حصّوں میں تقسیم کرنا چاہیے۔ایک حصہ کام کرنے کے لیے۔ایک آرام کرنے کے لیے اور ایک حصہ باقی کاموں کے لیے ہونا چاہیے۔

۳-مندرجہ ذیل سوالوں کے جواب لکھیے :

1- شبانه روز چند ساعت است ؟

2- شبانه روز را باید چند قسمت کرد ؟

3- خوابِ اطفال باید چند ساعت باشد ؟

۴-خالی جگہ پر کیجیے :

(الف) خواب اطفال نباید کمتر از .... ساعت باشد۔

(ب) تفریح و ورزش و شست و شو هم برای انسان .... است۔

درسِ سی و پنجم

خانوادهٔ بزرگ

هر کسی در خانواده ای زندگی می کند. در هر خانواده چند نفر زندگی می کنند که به آنها اعضایِ خانواده می گویند. پدر رئیس هر خانواده هست. تمام اعضایِ خانواده باید طبق با دستوراتِ پدر یا رئیس خانواده زندگی کنند و با همدیگر همکاری کنند. باید فراموش نکنیم که ما یک خانوادهٔ بزرگتر هم داریم. اسم این خانواده ما "پاکستان" است. پدر یا رئیس این خانوادهٔ بزرگ " محمد علی جناح " است. که ما به ایشان قائداعظم یا " بابایِ ملّت " می گوییم. پنجاب، سند، بلوچستان و سرحد مانند اعضای این خانوادهٔ بزرگ هستند و مردم این استانها باهم برادر هستند. همهٔ اینها باید همیشه با همدیگر دوست، مهربان و دلسوز باشند و با همدیگر همکاری کنند تا این خانوادهٔ بزرگ نیرومند تر و قوی تر بشود و روحِ بابای ملّت و رئیس این خانوادهٔ بزرگ با همه فرزندان خود همیشه شاد و خرم باشد.

(دکتر خالدہ آفتاب)

فرهنگ

زندگی می کند : رہتا ہے

در خانواده ای : کسی نہ کسی خاندان یا گھر میں

اعضای خانواده : افرادِ خانہ، گھر کے لوگ

چند نفر : چند اشخاص ، چند لوگ

رئیس خانواده : خاندان کا سربراہ

طبق دستورات : احکام کے مطابق

دلسوز : ہمدرد

همکاری کنند : تعاون کریں

شاد و خرم : خوش و خرم

نیرومند تر : زیادہ طاقتور

تمرین

1-مندرجہ ذیل الفاظ کے معانی لکھیے :

عطیه، راضی، مهربان، جنت، دستور، سربلند، پند، حرفها، فدا، خوشنودی

2-مندرجہ ذیل صفات کی تینوں حالتیں بیان کیجیے :

بهترین ، مهربان‌تر ، بیشتر ، عزیز

3-مندرجہ ذیل مصادر کے مضارع لکھیے :

فرمودن ، دستور دادن ، احترام گذاشتن ، سرخروگشتن ، پذیرفتن ، گوش دادن ، عمل کردن ، راضی شدن ، گفتن

درسِ سی و هفتم

روشن پاکستان

روشن پاکستانِ ما
یکدلِ و یکجانِ ما

ذره ذره شانِ ما جانِ ما جانانِ ما
نعمتِ رحمانِ ما رحمتِ یزدانِ ما

روشن پاکستانِ ما
یکدلِ و یکجانِ ما

شیر حُبّش خورده ایم
بالا بالا برده ایم
منزلها پیموده ایم
سوی حق آورده ایم

روشن پاکستان ما
یکدلِ و یکجانِ ما

خاك پاك علم و فن
باشد پاکستان روشن
مهر و دانش را گلشن
دایم ماند این مسکن

روشن پاکستان ما
یکدلِ و یکجانِ ما

(ڈاکٹر آغا یمین مرحوم)

فرهنگ

جانان وطن : پیاراوطن

یزدان : خدا

شیر حُبّش خورده ایم : ہم نے اس کی محبت کا دودھ پیا ہے ۔

منزلها پیموده ایم : ہم نے کئی منزلیں طے کی ہیں۔

بالا بالا برده ایم : ہم آگے سے آگے لے کر گئے ہیں۔

سوی حق آورده ایم : ہم حق کی طرف لے کر آئے ہیں۔

خاك پاك علم و فن : علم و فن کی سرزمین

مهر و دانش را گلشن : محبت اور علم کا گلشن